

От известно време, хм, просто не знам дали си струва да го споменавам, освен като упрек към себе си, откривам, че вляза ли в църква, не само че сърцето ми се свива като охлювче, но и задължително закъснявам. Днес ситуацията не правеше изключение. Тягостният аромат на восък, камък и свещи, смесени сякаш нарочно да подтиснат още повече духа ми, както и пискливият глас на жената свещеник, която вече поздравяваше събралите се, затвърдиха опасенията ми, че съм изпуснала началото.

Докато се промъквах напред, няколко души се обърнаха към мен и ми се усмихнаха със съчувствие. Проврях се между тях, шепнейки разкаяно „извинете, извинете”. Но моята зълва, застанала на най-първия ред, не позволи закъснението ми да остане незабелязано. Трябваше да си спяп, за да не забележиш напрегнатия поглед, зачервените бузи и нервното обръщане на 180 градуса и спирането на погледа ѝ върху мен.

- Насам, насам – прошепна драматично тя и закима като италиански катаджия.

Беше с бели ръкавици. Божичко, бели ръкавици!

Послушно пъгнах книгата с химните и чантата под мишница и забързах с наведена глава по пътеката между редовете. Докато ситнех напред, неволно погледнах встрани и зърнах брат ми с вечния му, видимо отеснял кариран костюм. Беше до олтара, в ролята на църковен епитроп, която все още изпълняваше от време на време. Той също ме видя, извъртя театрално очи и ми намигна.

- Вече се тревожехме! – изсъска Каро, докато се опитвах да се смалая до размерите на карфица и да застана до нея. Всички на реда трябваше да се притиснат плътно един към друг, за да ми направят място. – Толкова закъсня!

- Съжалявам! – измънках. - Трафикът беше ужасен.

- В неделя!?

Вдигнах безпомощно рамене, за да ѝ напомня, че едва ли би трябвало да държи отговорна мен за приумиците на общината, която продължаваше да поддържа еднопосочна пътна мрежа в Оксфорд въпреки застрашително нарастващия брой на автомобилите. И проточих врат, за да поздравя останалата част от семейството. Майка ми и мащехата ми, които седяха от другата страна на Каро, се наведоха напред и ми се усмихнаха утешително. Каква картинка само! Фелисити, моята мащеха, елегантна в тъмносивия си кадифен костюм и копринена риза с цвят на ванилия, и моята майка, стряскаща с леопардовите гамаша, маратонките с цвят на мандарина и панделка в същия цвят. Срещнала погледа ми, тя ми прати звучна въздушна целувка.

- На какво се е направила! – изпъшках в ухото на Каро и се облегнах назад.

- Моля те, недей! – изсъска през зъби тя и затвори очи. – Кълна се, че го прави нарочно. Казах ѝ, че няма да е много официално, че ще сме си само ние, но това вече е прекалено, изглежда сякаш е избягала от ... знаеш откъде.

Потиснах напирания смях и насочих вниманието си към повикания специално за случая свещеник: не селският свещеник, а един много ентузиазизиран и въпреки подскачащата по гърба му конската опашка, доста обигран свещеник с нежен и утешителен глас, предназначен да успокои и да окуражи младите хора пред нея, да ги поздрави с решението им да се присъединят към голямото християнско стадо и да подхрани вярата им. На устните ми заигра лека усмивка. Едно от шестте или седемте момчета пред амвона беше Джак, моят племенник. Слънцето надничаше през цветните прозорци на църквата, огряваше ушите му и те сияеха в бебешкорозово. Както винаги червената му коса беше разрошена. Дългите кичури закриваха колосаната ячичка и стигаха до непривичното за него сако от туид. Усетил инстинктивно, че го гледам, той се обърна леко и ме дари с широка усмивка.

Преди няколко седмици Джек бе дошъл с колелото си до нас да ни види и да ни покани на първото си причастие. Аз настоях да чуя мотивите му. Той ме погледна изненадано и каза:

- Ами винаги има страхотни подаръци. Хюго Палмертън получи водоустойчив часовник и кръстникът му подари дигитална камера. – Повдигнах възмутено вежди и той побърза да добави: – И, разбира се, вярвам в тия работи. Освен това е добре, ако искаш да се ожениш един ден. Спестява ти много разпавии.

Подозирах, че бърка причастieto с кръщението, но предпочетох да не задълбавам и да приема общия сантимент. Просто си го беше добавил в списъка с „трябва да...“, някъде между: „да взема диплома за средно образование, да вляза в отбора по крикет, да целуна едно момиче на следващото парти“. Първото причастие, макар и непряко свързано с целуването на момиче, явно беше нещо, което не искаше да пропусне. Джек беше практично хлапе и взимаше всичко, което смяташе, че му се полага. Така поне предположих, докато оглеждах младежите отпред. Имаше време, когато не излизах от църквата заради цяла серия от сватби, събота след събота, после дойде ред на кръщенетата, неделя след неделя, сега започваше нов поход из църквите заради първи причастия. Какво идваше след причастията? Изведнъж се дръпнах назад, леко изненадана от това, което следваше. Трябваше да е... да. Да, разбира се, все пак трябваше и това да се случи. Татко. Голям затворен сандък, разположен на пътеката между редовете с един голям човек в него. Един сърдечен човек с румено лице, което предполагаше добро здраве. Един мъж, по-голям от живота. Точно тук, в нашата селска църква. Ние седяхме на първия ред с притиснати към устните носни кърпички, притихнали и ужасени. Един сандък, ето какво беше останало от главата на семейство Милигън.

Мястото на семейството в църквата. Винаги най-отпред. Анахронизъм, разбира се, от тези, които Каро бранеше със зъби и нокти и заявяваше на висок глас, нещо, което мама и баба никога не бяха правили. Сякаш бяхме някаква древна фамилия аристократи, а не обеднели фермери, които едва успяваха да вържат двата края, вкопчили се в твърдата неплодородна земя и стиснали здраво в шепите си своята порутена къща, за да не се разпадне съвсем.

Каро се наведе към мен.

- Къде е Ант?

И заоглежда залата, сякаш очакваше да го зърне в другия ѝ край. Сдържах раздражението си и казах:

- Няма го. Казах ти, че трябваше да заведе Ана на изпит по кларнет.

- Ах, да! – отвърна леко разочаровано тя.

Погледът ѝ се зарея някъде из пространството, сякаш се опитваше да си припомни онзи далечен разговор някъде във времето. Но аз наистина ѝ го споменах. Обадих ѝ се и я засипах с извинения, знаейки колко държи на семейните празници.

- Все още ли свири? – прошепна невярващо тя.

- С удоволствие – изсъсах в отговор. В същия момент бяхме приканени да станем на крака и да изпеем химн номер 108.

Винаги да ме жегне, да ми развали настроението, си помислих ядосано, докато присъединявах ниския си алт към пискливия ѝ дискант и подех унесено химна за зелените английски хълмове. В същото време се запитах дали някога нозете на моето саксийно прекалено торено и прекалено поливано цвете наистина ще изкачат зелените английски хълмове, дали няма да атрофират под натиска на академията, уроците по музика и двамата си прекалено амбициозни родители. Докато нейния рояк, както Каро наричаше своите, като че бяха стотици, а не само три, растяха на чист въздух и имаха едно „правилно детство“, сякаш това на Ана беше

неправилно. Тези мисли накараха кръвта ми да кипне, но в този момент запяхме с пълно гърло за зелени поляни и веднага след тях свещеникът ни покани да се помолим, и аз се опитах да мисля за нещо не чак зелено, но поне приятно.

Все пак тя беше не само моя снаха, но и най-старата ми приятелка. Изведнъж се почувствах виновна, че с времето определението „най-старата“ бе заместило „най-добрата“. Навремето двете бяхме едва ли не завързани една за друга, особено в ученическите ни години, не се разделяхме дори и за ден, бяхме ту у нас, ту в тяхната къща. Някъде по това време започнаха и проблемите. Тя огледа моята стара и разхвърляна къща с нейните идилични красиви местенца по брега, на точеша се като конец между плачещите върби река в края на пасището, присъства на няколко от нашите разточителни семейни трапези в голямата кухня, видя смеха, врявата и усещането за история, и реши: искам малко от това. И досега си спомнях погледа ѝ, когато един ден застана до прозореца в кухнята и се загледа в Тим, огромен, с опърлено от слънцето лице и ухилен до уши, с червени като на татко кичури, които се вееха зад него, докато играеше на кегли в задния двор. Тя поиска и него. И го получи. И, ако трябва да съм честна, признах в себе си, докато изучавах с поглед шарката на гоблена върху мястото за коленичене, аз също хвърлих един поглед на нейното стандартно семейство, на изчислената до трошица трапеза в нейната спретната градска къща, снабдена с уреди - последна дума на техниката, с цветния телевизор и микровълновата печка, видях кротките ѝ и възпитани родители, и двамата - учители, и си казах: и аз искам да имам малко от това. Естествено, не се омъжих за брат ѝ, щеше да е прекалено нагласено, освен това, тя нямаше брат, но очите ми, как да го кажа, се отвориха за градския живот. Този живот, който се въртеше около ресторантите, концертните зали и политическите дебати, а не около

житната реколта, запасите за зимата и сеитбообращението. Бях запленена от този нов за мен свят.

Когато няколко години по-късно срещнах Ант, висок, рошав, леко късоглед, преподавател в университета с очила като на Джон Ленън, когато той влезе ненадейно в книжарницата, където работех, веднага разбрах, че е това, което искам. И всичко си дойде на мястото. Каро осъществи своята бленувана мечта, а аз моята. Всъщност Каро взе малко повече, защото, когато татко неочаквано почина, не на своя комбайн, както правят фермерите, а кротко, в съня си, и се оказа, че не е оставил завещание, заедно с брат ми тя взе и фермата. За малко да не успее, защото по принцип всичко трябваше да отиде при Фелисити, но тя не искаше и да чуе за това. Не, не, земята и къщата трябва да останат за Тим. Татко винаги е искал това, настояваше тя, поне винаги е казвал, че иска Тим да получи фермата и непременно щеше да стане, ако си беше направил труда да седне и да си напише завещание. Фелисити взе достатъчно, за да си купи малка къща в града и остави акрите, тухлите и хоросана на Тим и Каро.

Не бих казала, че Каро се премести неприлично бързо, но за нея определено беше облекчение да напусне мрачната, макар и боядисана в бяло колибка в селото, и да разпредели децата в новите им спални веднага след погребението, още същата вечер, да се слобие с детска стая за игра на долния етаж, с голяма фамилна кухня и малко занемарен, но все пак заден двор. Не я безпокоеше фактът, че покривът течеше и че през зимните месеци трябваше да тичаш от стая в стая с кофа в ръка, докато влагата галопира весело из стените. Важното беше, че сега имаше своята ферма, своята земя, своя залък от романтичната селска трапеза.

Както аз получих своя, ми мина през ума, докато гледах Джак да се връща от олтара, току-що взел първото си участие, с пламнали бузи, наведени очи и прекалено стегната якичка на ризата, абсолютно копие на Тим,

когато беше на неговата възраст. Аз взех моя университетски преподавател, моят чувствителен и умен Ант, който се постара заради мен и стана професор. Аз едва не се пръснах от гордост. Той ме превърна в госпожа професоршата и всичко това на крехката двайсет и девет годишна възраст. Имаше къща в колежа, в Бейлиол, една от онези симпатични терасирани къщички от пясъчник със зелена полянка пред тях, голяма порта и портиер, имаше си и приятели със сходни интереси, и съпруги на други професори, с които разхождахме бебетата си. Животът беше прекрасен.

Точно тогава Ант направи още една крачка напред. Написа книга. И то не нещо сухо и академично, а доста интересна биография на Байрон, по чието творчество той се водеше нещо като експерт и когото смяташе за малко ексцентричен. Така и го обрисова. И създаде нова легенда. Един модерен за времето си лирик, аристократ, дългокос, пристрастен към наркотиците поет с приятелки, приличащи на супермодели, описан по доста завладяващ начин. Успя да събуди интерес у читателите и по-важното, събуди и интереса на телевизията да го представи в дневната си информационна програма. И това го превърна в звезда буквално за една нощ. Антъни Хамилтън, никому неизвестният оксфордски професор, се превърна в Антъни Хамилтън, автор на бестселър. Коего не влизаше в първоначалния сценарий, поне онзи, написан от Каро.

О, не. Тя не завидваше заради славата – напротив, беше на седмото небе, че е негова снаха, заявяваше го на висок глас и не пропускаше възможност да го повтори – не, всичко беше заради парите. Не бяха много, но достатъчно, за да се изнесем от онази къща в университетското градче, която, макар и сладка, беше прекалено малка, и да се пренесем в просторна викторианска вила на четири етажа с високи тавани и големи прозорци, и то не къде да е, а в Меката на академичните среди - Джерико. Сметките бяха платени, кредитните карти – разпределени и таксите за образованието

на Ана, под чиято тежест буквално изнемогахме, станаха за нас нищо работа. А Тим и Каро не можеха дори да помислят за частно училище. В земеделието вече нямаше пари, особено ако не си собственик поне на хиляда акра или имаш страничен приход, и въпреки изумителните сватбени тържества, които Каро организираше в градината, те едва свързваха двата края. Така че се наложи да запишат трите хлапета в местната гимназия.

Неволно се свих като ударена на стола си. Да, нейните три хлапета. Срещу моето едно. Но винаги съм се държала добре. Като зрял човек. В края на краищата, всички си имаме проблеми. Добре де, държа се добре, но невинаги съм го приемала добре. Не и в началото, когато Джак бе последван от Фийби, а после и от Хенри, а при нас след Ана кранчето пресъхна. Тогава отчаянието, мъката и разяждащата ревност заплашваха да ме завладеят напълно, но по-късно... по-късно двамата с Ант просто го приехме. Ана беше толкова любвеобилна!

Спомням си, веднъж бях застанала до параклиса във фермата и я наблюдавах, докато играеше с братовчедите си в градината. Както винаги Джак и Хенри се биеха, Фийби размахваше яростно ръце и крака в плувния басейн, докато Ана се опитваше търпеливо да гребне от него вода с лъжичката за чай на куклата си. Изведнъж си припомних баснята на Езоп за лисицата, която започнала да брои нарочно на висок глас малките си – седем или осем парчета – и да се подиграва на лъвицата, че нейното е само едно. „Само едно е“ - подсмихнала се лъвицата, - „но е лъв.“ Тайно в себе си и не без чувство за вина, аз се сравнявах с тази лъвица, усещах, че вместо да разпилеем себе си по създаването на цяла чета от посредствени потомци, всяка част от Ант и от моята енергия, всеки грам съвършенство от колективния ни ген се е събрал в този висок, умен смел и рус лъв. - Идваш ли? – побутна ме Каро и изведнъж усетих, че вратът ми гори. Ужасно! Да мисля такива неща за децата й! И то в църквата.

- М-моля?

- За причастието. Идваш ли?

- Ох! Да, разбира се.

Беше ред на нашата редица. Хората станаха и тръгнаха от изхода в другия й край. Аз също станах и последвах Каро, мама и Фелисити, спрях за момент да поздравя Фийби и Хенри, които, все още далеч от своето първо причастие, стояха като истукани отстрани. Свенливите им, но радостни усмивки ме накараха да се почувствам още по-виновна. „Прости ми, Господи! - измърморих, докато напредвах към олтара. - Те са прекрасни.“
Разбира се, че са прекрасни. Колко ужасно!

Тим беше пред амвона и помагаше прилежно с виното за причастие. Днес имаше наистина много хора. Той подаде потира на коленичилата Фелисити. В същото време викарият предложи своя на мама.

- Не, благодаря – стисна устни тя.

- Ох, но аз мислех...

- Ще го поема от сина си.

Викарият се закашля.

- Виждате ли – измънка тя, - тази сутрин беше наистина напрегната и...

Гласът на мама се извиси заплашително:

- Ще поема кръвта Христова от сина си!

Каро ми хвърли ужасен поглед, но викарият и Тим бързо се спогледаха и си смениха местата. Докато мама ставаше на крака и ми отстъпваше място за коленичене, я чух да просъсква:

- Няма да приема светото причастие от жена!

- На всички им стана пределно ясно – отвърнах й по същия начин.

За моя изненада погледът на Тим ми подсказа, че намира всичко това за забавно. Когато протегна чашата с виното към мен, усетих, че в мен се надига онзи ужасен кикот, който ме напушваше всяка божа неделя, докато бяхме деца и нашите ни водеха на неделна служба тук, в тази църква.

Тогава той правеше какво ли не, за да ме размее, искаше от мен да броя колко пъти ще пръдне и ще се изкашля по време на молитвата, като в същото време пееше високо и вдъхновено химните. Накрая татко винаги го хващаше и го шляпваше звучно зад врата, а аз се тресях от смях до него с напъхан в устата юмрук. Знаех добре какво ще се опита да направи и този път, затова реших изобщо да не го поглеждам. Тим поднесе чашата към устните ми и произнесе със силен ирландски акцент:

- Кръвта Христова, чадо мое.

Не, нямаше да се поддам. И се държах мъжки, докато не отпих от виното, а Тим се наведе и прошепна разтревожено в ухото ми, сякаш чашата беше пълна с джин...